

Nytt lys over Terboven

Josef Terboven (1898-1945) - innsatt av Hitler som Det tredje rikets øverste myndighet i Norge. Selv beskrev han seg som Hitlers mest lojale undersått. (Ill. fra «Norges krig 1940-45».)

– Jeg er ikke ute etter å rehabilitere Terboven, det finnes ingen tvil om hans ansvar for den tyske terroren i Norge. Men hvordan var mennesket Josef Terboven? Hva var motivene hans? Hvordan tenkte han? Det er slike spørsmål jeg forsøker å finne svar på i biografien.

Av TERJE MOSNES

Sier historiker Berit Nøkleby (51). Til høsten utgir Gylden-dal hennes ennå titteløse biografi om krigsåras tyske rikskommisær i Norge, Josef Terboven. Terboven, som begikk selvmord 8. mai 1945, residererte på Skaugum under hele okkupasjonen, var den øverste sivile myndighet i Norge og bærer ansvaret for de grusomheter som okkupasjonsmakten begikk. Er det da bildet av Terboven som en kald, analytisk terror-bruker Berit Nøkleby vil revidere?

– Nei. Terboven var helt rasjonell, og villig til å gå så langt det måtte være nødvendig for å få gjennomført sine mål. Men han var ingen torturist selv, han følte ingen glede ved å gi ordre om å ta i bruk terrormetoder. Han var intelligent, utålmodig med dem som ikke klarte å følge farten hans, deriblant Quisling, og totalt lojal overfor Hitler og nazismen. Han sluttet seg til Hitler allerede i 1923, nazi-partiet ble hans hjem og siden så han seg aldri tilbake.

Sekretær

– I tillegg til skriftlig materiale, som forteller lite om mennesket Terboven, har du funnet en unik kilde?

– Ja, Gerda Hettich, Terbovens sekretær på Skaugum under hele okkupasjonen. Hun bor i Tyskland, og er det første mennesket jeg har møtt som likte ham. Hun var helt klart ute etter å rehabilitere Terboven. Hun aksepterte å snakke med meg fordi jeg ville vite noe om mennesket Terboven.

– Hva kunne hun fortelle?

– Om livet på Skaugum. Terboven opptrådte som kapteinen på et skip, han holdt alltid en liten avstand til omgivelsene. Han hadde ingen nære venner i Reichskommissariat. Et framtrædende trekk ved ham som jeg ikke kjente til, var hans store sportsinteresse. Han dukket alltid opp på sportstevner, arrangerte til og med, og stiftet sportsklubb i kommissariatet. Han lærte seg å gå på ski og seile, og forlangte at de tyske soldatene skulle lære å gå på ski, for det måtte man kunne i Norge. Gerda Hettich har latt meg få låne flere unike private bilder fra Terbovens liv i Norge, de kommer til å bli brukt i biografien.

Renvasking

– Har du truffet Terbovens datter?

– Jeg har kontakt med hen-

ne. Men hun var bare et barn i 1940, og bodde sammen med moren i Tyskland under hele krigen. De hadde liten kontakt med faren, hun vet mindre om Terboven enn det jeg gjør.

– Venter du at denne boka vil utløse de tradisjonelle beskyldningene om forsøk på renavasking og rehabilitering av «den andre siden» under okkupasjonen i Norge?

– Jeg håper iallfall ikke det, for boka er ingen renavasking.

– Kommer gamle, Quisling-

tro NS-folk til å takke deg?

– Under arbeidet har jeg vært i kontakt med NS-folk. De virker glade for at noen endelig «tar» Terboven, sier historiker Berit Nøkleby muntert. For noen år siden skrev hun to bind av Aschehougs store «Norge i krig»-serie, og til tross for at hun nå er bosatt i Helsingfors, er hun vel kjent med at norsk krigshistorie, og særlig den delen som ikke handler om motstandskampen, ennå er et ømtålig tema i Norge.